Vásárhelyi Miklós felszólalása az Országgyűlésben
1990. 06. 26.

Vásárhelyi Miklós 1917-ben született az akkor az Osztrák-Magyar Monarchia területén fekvő Fiumében (ma Rijeka, Horvátország). Gyermekkorát szülővárosában töltötte, itt kezdte meg tanulmányait olasz nyelvű iskolában. Családja 1927-ben Magyarországra költözött. Vásárhelyi Miklós a Debreceni Piarista Gimnáziumban végezte el középiskolai tanulmányait, majd Rómában folytatott jogi tanulmányokat, amelyeket a Debreceni Tudományegyetem Jogtudományi Karán fejezett be (1939–1942). 1938-ban belépett az akkor illegális Kommunisták Magyarországi Pártjába (KMP), s a világháború idején részt vett az ellenállási mozgalomban.

1945-től a *Szabadság,* majd a *Szabad Nép* munkatársa, tudósított a párizsi béketárgyalásokról. A Nagy Imre kormány idején, 1954-től 1955-ig a Tájékoztatási Hivatal elnökhelyettese. 1956-ban a forradalmi Nagy Imre kormány sajtófőnöke lett, majd a forradalom bukását követően családjával együtt Romániába deportálták. A Nagy Imre perben vádlott volt, öt év börtönbüntetésre ítélték 1958-ban, majd 1960-ban amnesztiával szabadult. 1989-ben rehabilitálták és megsemmisítették ítéletét.

1972-től 1990-ig az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa volt, és sajtótörténeti kutatásokat folytatott. A hetvenes években a formálódó demokratikus ellenzék munkájában részt vett, 1988–1989-ben a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd az SZDSZ alapítói között volt. 1983–1984-ben fél évet az Egyesült Államokban töltött, a Columbia Egyetemen. Visszatérését követően, 1984-től a Soros Alapítvány munkájában vett aktívan részt, 1990-től az alapítvány alelnöke, majd 1993-tól 2001-ig elnöke volt.

Vásárhelyi Miklós a rendszerváltást követő első választásokat követően felállt Országgyűlésben 1990 és 1994 között az SZDSZ képviselőcsoportjának tagja volt. ugyanebben az időben az Országgyűlés Külügyi Bizottságának tagja volt. Ebben a parlamenti ciklusban, 1990. május 15-én javasolta, hogy vizsgálják felül Magyarország és a Varsói Szerződés (VSZ) viszonyát, javaslatát iromány formájában terjesztette az Országgyűlés elé. Ezt a javaslatot vitatta meg az Országgyűlés Külügyi Bizottsága, majd az parlament 1990. június 26-i ülésnapján. Vásárhelyi Miklós felszólalásában utalt arra, hogy 1956. november 1-jén a Nagy Imre kormány bejelentette, hogy Magyarország kilép a VSZ-ből. A képviselő az eredeti irományában javasolta a VSZ-ből való kilépést, de amíg ez meg nem történik, addig is a VSZ katonai szervezetének munkájában való részvétel felfüggesztését indítványozta.

(Újra közreadja Ignáth Éva)

Forrás: az Országgyűlés honlapja: http://www.parlament.hu/naplo34/017/0170004.html

.

Vásárhelyi Miklós felszólalása az Országgyűlés 1990. június 26-i (17.) ülésnapján

VÁSÁRHELYI MIKLÓS (SZDSZ): Elnök Úr! Tisztelt Országgyűlés! Mint Elnök úr említette, több mint egy hónappal ezelőtt, május 15-én nyújtottam be az SZDSZ képviselőcsoportjának nevében az indítványt, hogy az Országgyűlés hozzon határozatot a Magyar Köztársaság és a Varsói Szerződés viszonyáról. Az Országgyűlés a Házszabályt követve a külügyi bizottság elé utalta javaslatomat. Most került vissza a rendkívüli ülésszakra a külügyi bizottság határozati javaslata formájában. Mivel elég hosszú idő telt el a két időpont között, engedjék meg, hogy röviden felidézzem az eredeti indítvány lényegét. Az indítvány bevezetése a jogi és történelmi előzményként 1956. november 1-jét jelölte meg, amikor a Nagy Imre-kormány nyilatkozatot tett közzé, hogy a Varsói Szerződést azonnali hatállyal fel kívánja mondani. Különös elégtétel és megtiszteltetés számomra, hogy most, több mint 33 év után ezt az indítványt én nyújthattam be. Annak idején személyesen vettem részt az 1956-os nyilatkozat megfogalmazásában, és november 1-jén én tájékoztattam a nyilvánosságot a sajtó és a rádió útján. Mint ismeretes, 1956. november 4-én szószegés és idegen intervenció megakadályozta, hogy a nyilatkozat törvényerőre emelkedjék. Most a szabadon választott Országgyűlésnek alkalma nyílik arra, hogy ezt a történelmi igazságtalanságot helyrehozza, és törvényerőre emelje az akkori elhatározásunkat. Ezen történelmi és jogi előzmények alapján indítványoztuk, hogy az Országgyűlés állapítsa meg, hogy az 1956. november 1-jei nyilatkozat megsemmisítése külső kényszer hatására és törvénytelenül következett be. Ebből logikusan következik indítványunk második pontja, amelyben felkérjük az Országgyűlést, hogy kérje fel a Magyar Köztársaság Kormányát, hogy a fentiek alapján kezdjen tárgyalást a Varsói Szerződés tagállamainak kormányaival a jog szerinti helyzet visszaállításáról. Indítványunk harmadik pontja úgy szólt, hogy addig is, amíg az egyetértés megszületik, az Országgyűlés felkéri a Magyar Köztársaság Kormányát, hogy szüneteltesse Magyarország részvételét a Varsói Szerződés katonai szervezetében. A negyedik pontban az Országgyűlés felkéri a Magyar Köztársaság Kormányát, hogy kezdjen tárgyalásokat a Varsói Szerződés tagállamaival a kétoldalú, úgynevezett barátsági és kölcsönös segélynyújtási szerződések felülvizsgálatáról, és ezek részei vagy következményei annak a szerződésrendszernek, amelyet a Varsói Szerződés foglalt magában. Végül indítványunk ötödik pontjában kinyilatkoztattuk, hogy a Varsói Szerződés feloszlatásával párhuzamosan törekszünk az összeurópai biztonsági rendszer létrehozására. Ebben a tekintetben állandó információs kapcsolatban maradunk a szerződés többi tagállamával. Ezen ismertetés után engedjenek meg két rövid észrevételt! Amikor az indítványt beterjesztettük, általában kedvező fogadtatásra talált a tisztelt Ház és a közvélemény részéről. Érthető és méltányolandó, hogy ilyen nagy horderejű döntés meghozatalakor egyesek elgondolkoztak, másokat aggodalommal is eltöltött ez a lépés. Szerencsére, a későbbiek folyamán a Kormány hivatalos fellépése eredményeképpen ezek az aggodalmak nagyrészt szétoszlottak. Voltak azonban félreértések és félreértelmezések is. Egyesek úgy magyarázták, mintha mi ezzel az indítvánnyal egyoldalúan, ultimátumszerűen, elsietve, kicsit kockáztatva is indítványozunk egy lépést, holott ismételten és hangsúlyozottan kiemeltük határozati javaslatunkban, hogy mindezeket az eredményeket tárgyalások útján és egyetértésre jutva kívánjuk elérni. Ez az aggodalom tehát alaptalan volt. A második észrevételem arról szól, hogy a külügyi bizottság alaposan, tárgyszerűen, lelkiismeretesen megvizsgálta az indítványunkat. Nem véleményt mondott róla, mint ahogy azt eredetileg feladatának szánták, hanem a nép aktív közreműködésével az eredeti javaslatot átdolgozta és kiegészítette. Hogy erre sor kerülhessen, kölcsönös megértésre, kompromisszumkészségre volt szükség. Az indítványból nekünk is sok olyan passzust kellett elhagynunk, ami kedves volt számunkra. A lényegre koncentráltunk, arra,

hogy megszüntessük részvételünket a Varsói Szerződésben, és szüneteltessük annak katonai szervezetében való részvételt. Fontos mozzanatnak tartom, hogy ebben a kérdésben sikerült megegyezésre jutnunk. Ezt bizonyítja az a dokumentum, amely Önök előtt van. Azért tartom ezt lényegesnek, mert érzékelteti mindenkivel, a külvilággal, elsősorban az érdekelt felekkel, hogy a Kormány ilyen irányú állásfoglalása mögött ott áll az Országgyűlés mint a nemzet akaratának kifejezője. Köszönöm.